

HERMANN HESSE

Lupul de stepă

Traducere din limba germană de
GEORGE GUȚU

editura rao

Însemnările lui Harry Haller

Numai pentru nebuni

Ziua trecuse la fel ca toate celelalte; o păcălisem, o omorâsem și pe aceasta, încetișor, cu primitivitatea și timiditatea artei mele de a-mi duce traiul; lucrasem câteva ore, cotrobăisem prin niște cărți vechi, durerile obișnuite pentru un om de vârsta mea mă chinuiseră timp de două ore, înghițisem un praf, bucurându-mă că am putut să înșel astfel durerile, făcusem o baie fierbinte, absorbind în tot trupul căldura tandră, promisem de trei ori câte ceva prin poștă și parcursesem scrisorile și tipări-turile acelea nefolositoare, îmi făcusem exercițiile de respirație, dar, din comoditate, renunșasem de data aceasta la exercițiile de gândire și mă plimbasem timp de o oră, observând cum norii cirus desenau pe cer contururi frumoase, delicate, încântătoare. Toate acestea erau foarte agreabile, ca și cititul în cărți vechi, ca și baia fierbinte, dar – punându-le cap la cap – ziua de azi nu fusese nici fermecătoare, nici strălucită, nu fusese o zi norocoasă și plină de bucurie, ci una din acele zile care, încă de multă vreme încoace, trebuiau să fie pentru mine ceva normal

și obișnuit: zile potrivit de plăcute, fără doar și poate suportabile, acceptabile, încropite, zilele unui bărbat ceva mai înaintat în vârstă și nemulțumit, zile fără dureri adevărate, fără griji adevărate, nebântuite de suferință și deznădejde, zile în care cântărești fără pic de emoție sau teamă, cu sânge rece și cumpătate, chiar și întrebarea dacă nu cumva sosise timpul să urmezi exemplul lui Adalbert Stifter și să te accidentezi la bărbierit.

Cine a avut parte însă și de celălalt soi de zile, de cele proaste, cu atacuri de gută sau cu îngrozitoare dureri de cap încuibărite temeinic îndărătul ochilor, dureri care, printr-o vrajă rea, îți transformă drăcește văzul și auzul din bucurie în chin, sau de zile în care sufletul ți se stinge, de zile grele ale goliciunii interioare și disperării când, pe pământul acesta distrus și epuizat de societățile pe acțiuni, lumea oamenilor și așa-zisa cultură cu minci-noasa și nemernica ei strălucire de tinichea bună de dus la bălci se hlizesc la noi la orice pas întocmai ca un vomitiv, concentrându-se și atingând culmea insuportabilului în propriul eu bolnav – cine a avut parte de asemenea zile infernale se consideră mulțumit cu acest gen de zile normale și mediocre cum fusese ziua mea de azi, stă recunoscător lângă soba caldă, constată recunoscător, citind ziarul de dimineață, că nici astăzi n-a izbucnit vreun război, că n-a fost instaurată nicio nouă dictatură, că nu au fost date în vileag porcării nemaipomenite în politică sau economie, acordează recunoscător strunele lirei sale ruginite, intonând aproape binedispus, în chip cumpătat, cu o veselie acceptabilă, un psalm de mulțumire, ce are să-l umple de plictis pe cumintele, blândul și mediocrul zeu amețit nițeluș cu bromură al acelei stări

de împăcare, încât în văzduhul ca de lapte cald al împăcatei plictiseli, în absența durerii, o absență meritând întreaga recunoștință, cei doi, zeul mediocru, care moșăie plictisit, și omul mediocru, încărunit la tâmpile, cel ce îi cântă psalmul în surdină, nu se deosebesc câtuși de puțin unul de altul de parcă ar fi frați gemeni.

Ce lucruri bune sunt împăcarea, absența durerii, zilele suportabile, ce trec furis, în care nici durerea, nici plăcerea nu îndrăznesc să ridice glasul, când totul vorbește în șoaptă și se strecoară în vârful picioarelor. Numai că, din păcate, eu sunt genul de om care nu suportă prea bine mulțumirea de soiul acesta; căci, după o scurtă perioadă de timp, ea se transformă pentru mine în ceva insuportabil de urât și greșos, așa încât trebuie să-mi caut refugiul, disperat, în alte temperaturi, cauzate fie de plăcere, fie, dacă altfel nu se poate, de suferință. După ce sunt o vreme ocolit de plăceri sau dureri, după ce respir aerul de suportabilă, fadă indiferență a așa-ziselor zile bune, în sufletul meu de copil se iscă vântul suferinței și al nenorocirii, astfel încât azvârl zeului somnoros al împăcării, în fața-i copleșită de împăcare, ruginita liră a recunoștinței mele, preferând să simt arzând în mine mai degrabă o durere diabolică decât această convenabilă temperatură a camerei. Atunci mă apucă dorul sălbatic de sentimente puternice, de senzații, furia față de o asemenea viață incoloră, plată, normată și sterilizată și un chef nebun de a distruge ceva, eventual un magazin universal sau o catedrală sau pe mine însumi, de a săvârși niște tâmpenii temerare, de a smulge perucile câtorva dintre idolii venerabili, de a procura unor elevi cuprinși de dorul de ducă râvnitele bilete de tren până la

Hamburg, de a seduce o fată sau de a le suci gâtul câtorva reprezentanți ai ordinii burgheze pe mapamond. Căci ceea ce uram, disprețuiam și blestemam eu mai mult și mai presus de toate erau: împăcarea, sănătatea și tihna, optimismul cocoloșit al cetățeanului oarecare, ordinea obtuză, prosperă a mediocrității, a tot ceea ce era normal, a căii de mijloc.

Cam într-o astfel de dispoziție mă aflam la sfârșitul acestei pasabile zi de duzină, când se lăsa întunericul. N-am încheiat-o într-un mod normal și recomandabil pentru un om întru câțva suferind, cum eram, căzând pradă patului gata făcut, ispitit de nada aceea de forma unui recipient menit să-l încălzească, ci mi-am încălțat pantofii, mi-am îmbrăcat nemulțumit paltonul, scârbit de inconsistența activității mele din ziua aceea și am ieșit mârșit în orașul învăluit de întuneric și ceață ca să dau pe gât, în localul La casca de oțel, ceea ce băutorii numesc, în virtutea unei vechi convenții, „un păhărel de vin“.

Am coborât deci din mansarda mea pe scări, pe scările acestea străine, pe care îmi era atât de greu să calc, pe scările acestea totalmente burgheze, măturate, curate, dintr-o casă în care locuiau trei familii de chiriași și în podul căreia se afla chilia mea. Nu știu cum se întâmplă, dar eu, lupul de stepă lipsit de un acoperiș al său și dușman însingurat al universului mic-burghez, sunt nevoit să locuiesc întotdeauna, din pricina unui mai vechi sentimentalism al meu, în case tipic burgheze. Nu locuiesc nici în palate, nici în case de proletari, ci întotdeauna tocmai în cuiburile acestea ultracorecte, ultraplicticoase, impecabil întreținute ale burghezilor, unde miroase puțin a terebentină și puțin a săpun și unde te sperii dacă închizi ușa

trântind-o sau dacă intri cu pantofii murdari. Atmosfera aceasta o iubesc, fără îndoială, încă de pe vremea când eram copil, iar dorul tainic de a avea un cămin al meu mă poartă întruna fără scăpare pe aceleași drumuri prostești. Ei da, și apoi îmi place contrastul dintre viața mea, dintre viața mea însingurată, hăituită, lipsită de dragoste, profund dezordonată, și universul familial, burghez. Îmi place să respir pe scări mirosul acesta de liniște, ordine, curățenie, cumsecădenie și docilitate domestică, un miros care, în ciuda urii mele față de apucăturile burgheze, mă emoționează, și totodată îmi place să trec după aceea pragul camerei mele, unde toate aceste lucruri dispar, unde printre teancurile de cărți zac mucuri de țigară și sticle de vin, unde domnesc dezordinea, răceala, neorânduiala și unde toate cărțile, manuscrisele, gândurile sunt însemnate și pătrunse de chinul omului însingurat, de întreaga problematică a condiției umane, de dorința de a da un nou sens absurdei vieți omenești.

Și iată că ajunseseam în dreptul araucariei. La primul etaj al casei noastre, scara trece pe lângă micul palier din fața unei locuințe care, fără niciun dubiu, este ireproșabilă, mai curată și mai îngrijită decât celelalte, căci locșorul acesta strălucește de o curățenie supraomenească, este un minuscul templu luminos al ordinii. Pe dușumeaua parchetată, pe care ți-e milă să calci, sunt așezate două postamente ornamentale, iar pe fiecare postament se află câte un vas mare, într-unul crește o azalee, într-altul o araucarie destul de vânjoasă, un copăcel pentru copii, sănătos și solid, de o rară perfecțiune, deoarece până și ultima frunzuliță strălucește proaspăt spălată. Uneori, când știu că nu mă vede nimeni, îmi imaginez că locul

acesta este un templu, mă așez pe o treaptă ceva mai sus de araucarie, mă odihnesc puțin, îmi încrucișez brațele și privesc cu evlavie la această mică grădină a ordinii care, prin ținuta ei impresionantă și prin ridicolul ei solitar, mă tulbură într-un chip anume până în adâncul sufletului. Am bănuiala că îndărătul acestui palier se află, în umbra sfântă a araucariei, o locuință încărcată cu mahon strălucitor în care domnește un trai sănătos, al bunei-cuviințe, că acolo oamenii se scoală de dimineață, își îndeplinesc obligațiile, petrec modeste și voioase sărbători în familie, merg duminica la biserică și se culcă devreme.

Arborând un aer de veselie, mășăluiau pe asfaltul umed și tocit al străzilor, felinarele se uitau la mine, aureolate de lacrimi, luminile lor pâlpâiau în pâcla rece și umedă și închipuiau licăriri palide, reflectate de pământul ud. Mi-am amintit de anii uitați ai adolescenței mele – ce mult îndrăgeam pe vremea aceea serile întunecate și păcloase de la sfârșitul toamnei sau al iernii, cu câtă lăcomie și încântare sorbeam pe vremea aceea sentimentul de singurătate și melancolie, mergând ore întregi în noapte, înfășurat în palton, pe ploaie și pe furtună, în mijlocul naturii ostile, văduvite de frunze, încă de pe atunci eram singur, dar gustam din plin versurile care mă bântuiau și pe care, după aceea, șezând pe marginea patului, le așterneam pe hârtie în camera mea, la lumina lumânării! Ei, dar toate acestea trecuseră, golisem paharul acesta până la fund și nimeni nu mi l-a mai umplut la loc. Îmi părea oare rău că se întâmplase așa? Nu, nu-mi părea rău. Nu-mi părea rău de nimic din tot ceea ce fusese cândva. Îmi părea rău de ziua de azi, de prezent, de nenumăratele ore și zile pe care le pierdeam,

pe care le înduram numai, zile care nu-mi ofereau nimic, nici daruri, nici cutremurări. Dar, slavă Domnului, existau și excepții, existau câteodată, arareori, și altfel de ore, care îmi aduceau cutremurări, îmi aduceau daruri, surpau ziduri și mă purtau iară și iară pe mine, rătăcitul, înapoi spre inima vie a lumii. Cuprins de tristețe și totodată de o vie emoție, am încercat să-mi amintesc de ultima oară când îmi fusese dat să am un astfel de sentiment. Se întâmplase în timpul unui concert, răsună o muzică veche splendidă, când iată că între două măsurile ale unui piano interpretat de suflători mi se deschise din nou poarta spre lumea cealaltă, străbătusem cerul în zbor și îl privisem pe Dumnezeu la lucru, suportasem dureri izbăvitoare, nu mai refuzasem nimic pe lumea asta, nu mă mai temusem de nimic pe lumea asta, acceptasem toate cele și inima mea prinsese drag de tot ceea ce era în jurul meu. Viziunea nu durase mult, poate un sfert de oră, însă revenise într-un vis pe care l-am avut în noaptea aceea, iar de atunci licărea tainic, din când în când, prin șirul zilelor mele serbede, uneori vedeam, preț de câteva minute, cum viziunea aceasta îmi străbatea viața ca o dâră aurie, dumnezeiască, acoperită de cele mai multe ori de murdărie și praf, luminând apoi din nou cu scânteieri aurii, încât credeam că nu o voi mai pierde niciodată, dar după scurt timp dispărea totul. Într-o noapte s-a întâmplat ca, stând treaz în pat, să încep dintr-odată să spun versuri, niște versuri mult prea frumoase și mult prea stranii ca să-mi fi venit ideea de a le nota, versuri pe care a doua zi nu le mai știam, cu toate că rămăseseră ascunse în mine ca miezul greu al nucii într-un înveliș vechi și fragil. În alte dăți viziunea

aceasta m-a bântuit pe când citeam dintr-un scriitor oarecare, pe când reflectam la vreo idee de-a lui Descartes, de-a lui Pascal, ori s-a aprins înălțându-mă cu dăra-i aurie până în slăvilă cerului în timp ce mă aflam cu iubita mea. Ah, cât de greu este să dai de această dâră dumnezeiască în tumultul vieții pe care o ducem noi, în mijlocul acestei epoci pline de atâta împăcare, atât de îmburghezite, atât de sleite de spirit, când suntem martorii unor asemenea structuri, ai unor asemenea afaceri, ai unei asemenea politici, ai unor astfel de oameni! Cum să nu fiu un lup de stepă și un sihastru jerpelit în mijlocul acestei lumi, când din toate țelurile ei nu împărtășesc niciunul, când bucuriile ei mă lasă rece! Nu pot rezista multă vreme nici la teatru, nici la cinematograful, nu pot să citesc niciun ziar, rareori mai citesc câte o carte modernă, nu pot pricepe plăcerea și bucuria pe care oamenii speră să le afle în trenurile și hotelurile aglomerate, în cafenelele pline până la refuz, cu muzica lor languroasă și obsesivă, în barurile și varieteturile elegante și luxoase ale marilor orașe, la expozițiile internaționale, pe bulevarde, prelegerile destinate celor însetați de cunoaștere, pe marile terenuri de sport – toate aceste bucurii, la care mii de oameni se îmbulzesc și se străduie, deși mi-ar fi și mie accesibile, totuși îmi rămân de neînțeles, nu le pot împărtăși. Iar tot ceea ce mi se întâmplă în rarele mele ceasuri de bucurie, tot ceea ce pentru mine înseamnă voluptate, eveniment, extaz și înălțare, toate acestea oamenii le cunosc, și le caută, și le îndrăgesc cel mult în cărți, căci în viață le consideră drept o nebulă. Și într-adevăr, dacă lumea are dreptate, dacă muzica aceasta din cafenele, amuzamentele acestea în masă, acești americani care se mulțumesc

cu atât de puțin, dacă toate și toți aceștia au dreptate, atunci eu nu am, atunci eu sunt nebun, atunci eu sunt într-adevăr un lup de stepă, așa cum însumi mi-am spus adesea, un animal rățăcit într-o lume străină și neînțeleasă, un animal care nu-și mai află nicăieri sălaș, aer și hrană.

Bătut de asemenea gânduri – firești de altfel la un om ca mine – mergeam mai departe pe stradă printr-unul dintre cele mai liniștite și mai vechi cartiere ale orașului. Pe partea cealaltă a străzii se afla, învăluit în întuneric, un zid de piatră vechi și cernit, la care îmi plăcea să privesc; era mereu acolo, bătrân și netulburat, între o biseri-cuță și un spital vechi; ziua îmi odihneam adesea privirile pe suprafața lui aspră, căci nu existau decât puține asemenea ziduri liniștite, blajine și tăcute în centrul orașului unde, în rest, pe fiecare metru pătrat luptau să-ți atragă atenția nume de magazine, de avocați, de inventatori, de medici, de frizeri sau te miri ce vindecători de bătăături. Vedeam acum din nou cum vechiul zid stătea învăluit în pace, dar ceva se schimbase, pe la mijlocul lui am zărit un portal mic și drăguț, cu un arc ogival, și m-am zăpăcit, căci nu-mi dădeam deloc seama dacă portalul acesta existase acolo dintotdeauna sau fusese adăugat recent. Părea, fără îndoială, că e vechi, străvechi; îți puteai imagina că porțița zăvorâtă, cu ușa ei din lemn de culoare închisă, dăduse, cu secole în urmă, în curtea unei mănăstiri tihnite, și că tot acolo ducea și acum, cu toate că mănăstirea nu mai exista, văzusem poarta aceea probabil de sute de ori, fără să o fi băgat de seamă, poate că fusese vopsită de curând și de aceea am remarcat-o de astă dată. Oricum, m-am oprit și am privit cu atenție înspre partea cealaltă, fără să traversez, strada se întindea

în fața mea desfundată și mustind de apă; am rămas pe trotuar și nu am făcut altceva decât să privesc dincolo, se făcuse noapte de-a binelea și am avut impresia că poarta era împodobită cu o coroană sau ceva de genul acesta, un obiect multicolor. Străduindu-mă să văd mai bine, am observat deasupra portalului o firmă luminoasă pe care, după câte mi se păru, scria ceva. Mi-am încordat privirea și, în cele din urmă, am traversat în ciuda noroiului și băltoacelor. Pe vechiul zid verde-cenușiu, am văzut o fâșie de lumină slabă pe care apăreau și alergau niște litere multicolore, dispărând apoi de îndată, revenind și pierind din nou. Iată, mi-am spus eu, nici zidul acesta vechi și frumos nu l-au lăsat în pace, l-au transformat într-o reclamă luminoasă. Între timp am descifrat câteva cuvinte care apăreau fugitiv, era greu să le citești, trebuia să le ghicești pe jumătate, distanța dintre litere varia, înseși literele erau difuze, pâlپătoare, stingându-se cu repeziciune. Cel ce voia să-și rezolve afacerile în felul acesta nu fusese prea inspirat, era un lup de stepă, un biet nefericit; de ce-și proiecta literele pe zidul acesta de pe străduța cea mai întunecoasă din centrul vechi al orașului, la o asemenea oră, pe o vreme ploioasă, când nimeni nu trecea pe aici, și de ce erau literele atât de efemere, de pâlپătoare, de capricioase și de ilizibile? Dar stai, iată că am reușit să prind din zbor mai multe cuvinte în șir, care spuneau:

TEATRU MAGIC

INTRAREA NU E PERMISĂ ORICUI

– NU E PERMISĂ ORICUI

Am încercat să deschid poarta, însă clanța grea, veche nu cedă la apăsarea mea. Jocul literelor încetase,